

Német intézkedések az erdő természetes emlék- kincseinek megvédésére.

Irta : Sajó Károly.

A porosz földmivelésügyi minster új irányu tevékenységet indított meg, mely kétségen kívül ki fog terjeszkedni a német birodalom többi részeire is. Arról van szó, hogy az erdőkben még fönálló természeti kincseket megóvják a megsemmisüléstől és eredeti mivoltukban fönntartsák az utókor számára. Ez ugyanannak az eszmének megtestesülése, mely az észak-amerikai Egyesült-Államokat az ismert óriási «nemzeti parkok» megteremtésére indította, melyeknek fáit kívágni, növényzetét és állatvilágát pusztítani nem szabad.

A poroszok eljárása az amerikaiakétól elüt annyiban, hogy nem nagyszabásu, mértföldekre terjedő rezervációkat szentelnek e célnak, hanem *kiszemelnek nagyobb számu, több százra menő faegyedet, apróbb vagy nagyobb állabokat*, szétszórta az egész erdőterületen és az azokban levő szép, többnyire igen nagykoru fákat, a körülöttük növő bokrokkal és apróbb növényekkel együtt tilalom alá vetik. Éppen így kijelölnek *egyes, koruknál, növésüknél, vagy botanikai habitusuknál fogva, vagy pedig történelmileg érdekes fapéldányokat* és fönntartandóknak nyilvánítják őket még abban az esetben is, ha már nem erdőkben, hanem egyebütt, erdőtlen területen állanak is.

A tényleges tilalom természetesen jelenleg csak a kincstár kezében levő efféle természeti kincsekre mondható ki. A magánbirtokosokat egyelőre csak értesítik arról, hogy birtokukban hol vannak a természetnek oly remekművei, melyeknek fejsze alá bocsátása a kultúra nemesebb intenczióival ellenkezik.

Első lépésül e téren az a 94 oldalra terjedő és 22 képpel ellátott könyv tekinthető, melyet a porosz földművelésügyi minister néhány nap előtt adatott ki ilyen czimmel: „*Forstbotanisches Merkbuch. Nachweis der beachtenswerthen und zu schützenden urwüchsigen Sträucher, Bäume und Bestände im Königreich Preussen. I. Provinz Westpreussen, Berlin, 1900*“.

Mint ez a czim mutatja, ez a munkának első kötete, mely nyugati Poroszország és pedig a danzigi és marienwerderi kerületek erdősegeire vonatkozik. *Conwentz* dr. tanár, a danzigi tartományi muzeum igazgatója állította össze, az összes illetékes erdészek buzgó közreműködése mellett.

A mű intenczióját legjobban megérthetjük az előszóból, melynek néhány részét az alábbiakban idézzük;

«A haladó kultúra — így szól a megbízott szerző — hazánkban úgy, mint más országokban, egyre-egyre nagyobb mértékben megváltoztatja a természet ábrázatát. A talaj, melyet a természeti erők munkálkodása idők folytán készített, az ember kezétől lényegesen átalakul, gyakran egészen el is pusztul. A növény- és állatvilág ősi állományait megsemmisítik, vagy pedig megfosztják megélhetésük alapföltételeitől és mesterséges tenyésztésekkel pótolják. Ha azt akarjuk, hogy népünk ne veszítse el tökéletesen annak a lehetőségét, hogy a természet fejlődési szakait szemlélhesse, úgy elérkezett annak az ideje, hogy a multnak még fönmaradt kiváló tanuit valamint a jelenkor figyelemreméltó alkotásait az egész területen fölkeressük, velük megismerkedjünk és minden lehető módon megvédjük őket».

«Az állam mindig legkiválóbb feladatai közé sorozta a reá bízott anyagi javakon kívül az ideális javakról való gondoskodást is. Már régóta sikeresen törekszik föntar-

tani a régi idők művészeti és művelődésförténeti emlékeit; ezentul a jelenkor kiterjedtebb érdeklődése, kell, hogy a természet ereiklyéire is figyelmet fordítson. Az élő természet néhány csoportjában, így például a halak és a vadászott állatok világában, részben már törvényes védelem lépett életbe; okvetetlenül szükséges azonban, hogy ezt a védelmet tágabb körökre is kiterjesszük». «A legfenyegetettebb területek közé tartozik az erdő, főképen azért, mert emberemlékezet óta különösen nagymértékben van a kihasználásnak alávetve. Főleg a térvszerü erdőgazdálkodás kezdete óta a természetes állapotban levő erdő szakadatlanul fogy és helyét a mesterséges erdő foglalja el, mely csak kevés, de jövedelmező faemet tartalmaz, jobbára mesterségesen nevelt törzsek képében. A Németországban ez idő szerint uralomra vergődött tarvágás jóformán tökéletesen megsemmisíti az ott ösidők óta honos fákat és bokrokat és ezekkel együtt eltűnnek a növény- és állatvilág egyéb képviselői is, melyek életföltételei többé-kevésbbé amazokhoz kötvék. Évenkint nagyobb mennyiségű ritka fa pusztul el, részint elemi erő, részint gondatlanság, részint szántszándékos rongálás következtében; egész erdőrészek esnek gyakran kiméletlenül a fejsze áldozataiul. Ha most nem történnek intézkedések, hogy a végpusztulást meggátoljuk, akkor a német erdő, mely jellemző növényi csoportosulásokat képvisel és mely azonkívül a német népmondának és a legkorábbi német történelemnek is színhelye volt, rövid idő leforgása alatt el fog tűnni a föld színéről».

A föladat megoldását előkészítő munkálatokat Conwentz dr. a következő szavakkal ismerteti: «Először is az egész terület átkutatásával együtt a természeti emléktárgyak leltározandók. A főnforgó esetben a figyelemreméltó és meg-

védendő őseredeti bokrok, fák és állabok az erdészhivatalnokok könyveibe és térképeibe bevezetendő, hogy mindig szemük előtt lebegjen az a tény, miszerint nemcsak fontos gazdasági, hanem mivelődéstörténelmi és tudományos nézőpontból érdekes tárgyak is — és melyek — vannak őrködésükre bizva. Továbbá minden egyes tartomány számára jegyzékek (*Merkbücher*) irandók és adandók ki, melyek tömör áttekintését tartalmazzák a természeti relikviáknak, lehetőleg képekkel és rövid magyarázatokkal együtt. Ezek a jegyzékek az illető erdészeti tisztviselőknak hivatalos használat végett díjtalanul szolgáltatandók ki». (A most megjelent könyv az első ilyen „*Merkbuch*“.)

Végül a leltározandó emlékeket így foglalja össze: «A mi az anyag kiválasztását illeti, a következő tárgyakra kellett tekintettel lennünk. Először is azokra a *fapéldányokra*, melyek történelmi vagy mivelődéstörténelmi tekintetben, továbbá igen magas kor, rendkívüli nagyság avagy eltérő formájuk folytán kiválnak a többiek közül. Azután ritka *fafajok- és fajváltozatokra*, melyek már-már feledékenységbe merülnek vagy kiveszőfélben vannak*). Azonkívül kisebb *erdőrészekre*, melyek jellemző ősnövésű fáikkal tűnnek ki, különösen ha földrajzilag is érdekesek. Végre olyan erdőrészek is fölvétettek, a melyekben ritka alacsony növények és állatfajok élnek, nemkülönben olyanok is, a melyek különös tájképi szépséggel ruházzák föl».

A könyvben tényleg nagy gonddal vannak a fönnebbi irányelvek szerint összejegyezve a megvédendő erdőrészek, többi közt mindazok is, a melyekben bármi csekély maradványai vannak a tiszafának.

*) Vajjon a bácsmegyei kincstári erdők irtásánál a későtölgy idős példányai, ezek a minden tekintetben érdekes faegyedek, kiméletben részesültek-e?

A csatolt 22 kép czinkografiai fényképmásolatát adja egyes nevezetes fapéldányoknak. Ezekközt képet is találjuk nyugati Poroszország legerősebb tölgyfájának, a cadineni porosz kir. uradalmon álló törzsnek, melynek belseje üres és 11 katona podgyászszal fölszerelve fér el benne. Megvan annak a néhány fenyőnek képe, melyek a sok ezer méhrajos törzsből még mai napig fönmaradtak. Igen szép illusztráció az a *tiszafa* (*Taxus baccata*), melyet a *lindenbuschi* erdőgondnokságban fotografáltak le. Ennek az erdőgondnokságnak «Cisbusch» nevű részében maradt fön Poroszország, sőt talán egész Németország jelenleg leggazdagabb tiszafa-állománya. Az egész állabb szétszórtan növő, mintegy ezer darab tiszafával van átszóve, úgy, hogy az ottani vegetációnak ez a ritka fanem ad jelleget. Itt a nedves altalaj következtében még mindig szépen virul és vannak példányok, melyek törzsének kerülete 1—1.5 m., magasságuk pedig 10—13 m. Már egy izben ezt a tiszafaállományt is veszély fenyegette, mert fölmerült a talajviz lecsapolásának terve; ez a hirtelen változás kétségtelenül megölte volna a botanikai unikumokat. Ezentul bizonyára különös tekintettel lesznek arra, hogy e helyen lényeges változtatások ne történjenek.

A könyv nagy gonddal jelölte ki azokat az állabokat is, a melyekben *Pirus torminalis* és *Pirus suecica* kiváló módon vannak képviselve. A kisebb növényfajok közül a *Viscum album laxum* és *microphyllum* és az *Erica tetralix* kiválóbb lelhelyei is a természetes minőségben föntartandók közé vannak sorolva.

A porosz földmivelésügyi miniszternek a fönnebbiekben röviden ismertetett intézkedése bizonyára korszakot alkot Németország mívelődéstörténetében és mivel a természeti e fajta emlékkincsek tulajdonképpen az összes emberiség

közös kincsei, egész Európa művelt lakosságának örömére szolgálhat az ilyen lépés. Kétségtelen, hogy most már a német birodalom többi részei sem zárkozhathatnak el a hasonló lépések előtt.

Ha még valami kívánni valót keresünk a könyvben, úgy az *erdei rétek és füves területek* fölvételét óhajtanók még. Ismeretes dolog, hogy a különböző magassági nivókban és fekvésekben levő, minden oldalról erdővel körülvett tisztásoknak jellemző növény- és állatviláguk van és éppen e miatt az ilyen területeket is legalább itt-ott meg kellene védeni úgy a kaszától, mint a legelő marhától, valamint attól, hogy természetes vagy mesterséges módon erdőkké változzanak át. Sőt, ha nem volnának, ilyen tisztásokat teremteni kellene.

Némely szilágymegyei tölgyes cserfaerdővé történt átalakulásának okai.

Irta: Kleissl Gyula, urad. főerdész.

Nemcsak a kezelésem alatt álló mintegy 6000 kat. holdnyi erdőben, hanem e vidék sok ezer holdra menő többi erdőségeiben is az a szomorú tény tapasztalható, hogy a régi szép kocsántalan tölgy erdők helyét a sokkal értéktelenebb cserfaerdők váltották föl. Ezt a ténytet legszembetűnőbben bizonyítják a mostani már nagyrészen vágható korú állabokban még feltalálható girbe-görbe koros kocsántalan tölgyegyedek és óriási tölgytuskók.

Ennek az állabátalakulásnak okait kívánom az alábbiakban megvilágítani.

A jelenlegi állabokban látható óriási tölgytuskókról ítélve ezen erdőségek a tölgyek tenyészetének kedvező részükből, mintegy felerészben kocsántalan tölgyből, fele-